

системи митної служби, що виникає в результаті взаємодії зовнішніх і внутрішніх стосовно митної служби чинників.

Таким чином, митні ризики та ризики в управлінні системою митної служби становлять систему ризиків, подальше ґрунтовне дослідження якої дозволить застосувати адекватні заходи впливу на неї та підвищити ефективність митної діяльності.

Список використаних джерел

1. **Бойко А. П.** Совершенствование управления таможенным контролем с учетом факторов риска : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / Бойко Анна Петровна. – М., 2008. – 151 с.
2. **Вітлінський В.** Ризикологія в зовнішньоекономічній діяльності : навч. посіб. / В. Вітлінський, Л. Маханець. – К. : КНЕУ, 2008. – 432 с.
3. **Каульбарс А. А.** Разработка эконометрической модели прогнозирования рисков недостоверного декларирования товаров : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.13 / Каульбарс А. А. – М., 2007. – 23 с.
4. **Морозова О. А.** Развитие методического обеспечения системы управления таможенными рисками : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / Морозова Оксана Анатольевна. – М., 2007. – 197 с.
5. **Пашко П. В.** Митна безпека (теорія, методологія та практичні рекомендації) : монографія / П. В. Пашко. – О. : Пласке, 2009. – 628 с.
6. **Про затвердження** Порядку розроблення профілів ризику : наказ Державної митної служби України від 22 груд. 2010 р. № 1514. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua.
7. **Регламент (ЄС) № 450/2008** Європейського парламенту і Ради від 23 квітня 2008 року про встановлення Митного кодексу Співтовариства (Модернізованого Митного кодексу). – Режим доступу : europa.europa.eu.
8. **Соловьева И. В.** Статистические методы оценки в системе управления таможенными рисками (на примере Южного таможенного управления) : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.12 / Соловьева И. В. – Ростов н/Д., 2008. – 26 с.
9. **Терещенко С. С.** Концептуальні основи ризик-менеджменту в галузі митної справи / С. Терещенко // Митний брокер. – 2010. – № 5. – С. 55 – 86.
10. **Терещенко С. С.** Правова основа формування системи аналізу ризиків як інструменту вдосконалення технології здійснення митних процедур / С. Терещенко, С. Галько // Митна безпека. Сер. «Право». – 2010. – № 2. – С. 26 – 35.
11. **Терещенко С. С.** Ризики митних режимів / С. С. Терещенко. – Режим доступу : ubc.org.ua/sites/ubk2000/upload/files_colection/Statyi/Piski_custom.doc.
12. **Терещенко С. С.** Ризики ЗЕД / С. С. Терещенко. – Режим доступу : ubc.org.ua/sites/ubk2000/upload/files_colection/Statyi/Piski_VED.doc.
13. **Управління** в митній службі / за заг. ред. Ю. Д. Кунева. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 408 с.
14. **Черкасов В. В.** Проблемы риска в управленческой деятельности / В. В. Черкасов. – М. : Рефл-бук ; К. : Ваклер, 1999. – 288 с.
15. **Risk Management Compendium.** – Access mode : www.wcoomd.org/files/1. Public files/PDFandDocuments/Procedures and Facilitation_2/RMC_en/Common part.pdf.

Надійшла до редколегії 20.03.12

УДК 351:338

Володимир КОВАЛЕНКО

Національна академія державного управління
при Президентові України

Харківський регіональний інститут державного управління

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Визначаються напрями вдосконалення механізмів державного управління розвитком земельних відносин в Україні.

Ключові слова: земельні відносини, розвиток земельних відносин, ринок землі, механізми державного управління.

Владимир Коваленко. Усовершенствование механизмов государственного управления развитием земельных отношений в Украине

Определяются направления усовершенствования механизмов государственного управления развитием земельных отношений в Украине.

Ключевые слова: земельные отношения, развитие земельных отношений, рынок земли, механизмы государственного управления.

Volodymyr Kovalenko. Improving the mechanisms of state control development of land relations in Ukraine

The ways of improving the mechanisms of state control development of land relations in Ukraine are identified.

Key words: land relations, the development of land relations, land market, the mechanisms of governance.

Україна вийшла на завершальний етап земельної реформи, суть якого полягає в уведенні земель сільськогосподарського призначення в економічний оборот і законодавчому врегулюванні ринку землі. Це має забезпечити вирішення ряду правових, економічних, соціальних та екологічних проблем, головними з яких є недопущення обезземелення селян, усунення зі сфери земельних відносин недобросовісних схем і махінацій, обмеження концентрації землі у приватній власності та в господарському обороті на основі оренди, зупинення монополізації агрохолдингів, захист здорової конкуренції і створення сприятливих умов для господарювання на селі середніх підприємств і малих господарств [6].

Держави світу останнім часом в економічній сфері і у сфері управління земельними відносинами та ресурсами виконують нові функції, тому ситуація в Україні, коли державне управління поетапно витісняється із даних галузей економіки та звужуються його функції, не відповідає сучасним світовим тенденціям [4]. Ситуація ускладнюється ще й тим, що в Україні досі не існує комплексної програми подальшого розвитку земельних відносин у державі, здійснення першочергових заходів із

© Коваленко В. М., 2012

землеустрою, охорони земельного фонду, запровадження сучасної системи земельного кадастру, що гальмує завершення земельної реформи, не сприяє організації ефективного використання земель, гарантуванню прав на землю, зокрема запровадженню земельного ринку та підвищенню інвестиційної привабливості українського землекористування [3].

Моніторинг змісту й результатів аграрних реформ показав, що головним предметом перетворень в аграрному секторі стала форма власності, яка впливає на результати виробництва опосередковано через відносини власності. У сільському господарстві це, насамперед, стосується земельних відносин, що виникають і розвиваються в процесі зміни форм власності на землю, і прав на результати використання землі, що виникають на цій основі, у конкретних умовах відтворювального процесу з метою підвищення ефективності використання цього головного й нічим не замінного в сільському господарстві засобу виробництва.

Особливості формування й напрями розвитку механізмів державного регулювання земельних відносин в умовах ринкової економіки досліджували І. Бистряков, Ю. Білик, Д. Гнаткович, О. Гуторов, А. Даниленко, Б. Данилишин, О. Дацій, Д. Добряк, С. Дорогунцов, О. Євграфов, П. Казьмір, М. Корецький, М. Латинін, І. Лукінов, О. Мордвінов, Л. Новаковський, П. Саблук, А. Сохнич, М. Ступень, В. Трегубчук, А. Третяк, О. Ульянченко, М. Федоров, О. Шапоренко та ін.

Незважаючи на глибоку теоретичну й методологічну розробку цих питань, деякі аспекти, зокрема, що стосуються вдосконалення адміністративно-правового та економічного механізмів державного управління розвитком земельних відносин в Україні, залишаються ще недостатньо висвітленими й вимагають подальшого вивчення.

Метою статті є визначення основних напрямів удосконалення адміністративно-правового та економічного механізмів державного управління розвитком земельних відносин в Україні.

У системі регуляторів земельних відносин особливого значення набули механізми земельних відносин, їх зміст і методи застосування на конкретних етапах земельної реформи. Вони характеризуються системою економічних та юридичних регуляторів. Юридичні регулятори розробляються й регламентуються відповідними законодавчими органами різного ієрархічного рівня відповідно до основного закону країни. Вони є базою як для формування економічних регуляторів, так і для наступного контролю за дотриманням чинного законодавства з питань земельних відносин. У сукупності юридичні й економічні регулятори покликані забезпечити захист інтересів усіх учасників земельних відносин.

Економічні інтереси держави, власників землі, землевласників і землекористувачів реалізуються в процесі державного й ринкового (економічного) регулювання земельних відносин. Державне регулювання створює правовий й організаційний базис, регламентує економічні дії й відповідальність суб'єктів земельного права. Економічне регулювання

земельних відносин характеризується системою заходів економічного впливу, спрямованих на реалізацію земельної політики держави, забезпечення прав власників землі, землевласників і землекористувачів, установлення соціально справедливих платежів за землю, за її раціональне й ефективне використання, а так само здійснення економічних санкцій за нераціональне й неефективне використання й погіршення економічного стану земель з метою захисту земель сільськогосподарського призначення від зниження родючості ґрунтів, самозахоплення. Державне управління розвитком земельних відносин в Україні включає:

- регулювання використання землі як природного, соціального й господарського об'єктів;
- формування різноманіття форм власності, володіння й користування землею;
- забезпечення рівності учасників земельних відносин у захисті їх прав;
- недопущення суперечності законодавства під час втручання держави в діяльність громадян та юридичних осіб щодо володіння, користування й розпорядження землею;
- охорону землі й навколишнього природного середовища;
- припинення дій користувачів і власників землі, які завдають збитку безпеці й обороні країни, порушують права й інтереси інших осіб.

Головна функція держави в земельних відносинах полягає в правовій передачі кожної ділянки землі в руки вмілого хазяїна – власника. Це можливо шляхом ефективного економічного, тобто ринкового, регулювання аграрних відносин без порушення права власності й у випадку доповнення механізмів ринку прямим законодавчим регулюванням [1]. Як частина природного комплексу земля є надбанням народу в цілому, але як просторовий базис і як засіб виробництва вона може бути об'єктом власності окремого індивідуума або колективу людей. Практика світового землекористування свідчить, що право власності на землю автоматично породжує турботу про її поліпшення, збереження й підвищення ефективності використання. Ця обставина поширюється на будь-який вид власності.

Практика земельних відносин, що сформувалася в найбільш розвинених країнах світу з ринковою економікою, свідчить про доцільність збереження за державою обов'язків контролю за використанням і розпорядженням землею з метою забезпечення взаємного узгодження інтересів земельних власників, землевласників і землекористувачів із загальнодержавними інтересами, представниками яких є державні законодавчі й виконавчі органи влади.

Ці питання в Україні, в основному, вирішені, але потрібна подальша конкретизація порядку використання результатів сільськогосподарського зонування, показників якісної оцінки землі; умов, розміру й порядку застосування санкцій за завдання збитків навколишньому середовищу, включаючи земельні угіддя під час вирішення питань земельних відносин, з метою підвищення зацікавленості й відповідальності за

ефективне використання земельних ресурсів у сільському господарстві.

Необхідність посилення ролі держави в регулюванні земельних відносин базується на розширенні поняття суспільних інтересів, які припускають вживання заходів правового регулювання, що обмежують права приватної власності на землю в інтересах усього суспільства. У цьому випадку держава, не скасовуючи приватну власність на землю, бере на себе все більше контрольних функцій за її використанням і розпорядженням, постійно шукає можливість у межах різних програм робити фінансову, організаційну й політичну підтримку своїм селянам, стежить за операціями передачі землі, щоб не допускати спекуляції, контролює розміри земельних наділів [2].

Як показали результати проведеного дослідження, у процесі реформування в Україні і її регіонах рішення значної частини цих питань перекладено державними органами регіонам й основним виробникам сільськогосподарської продукції – сільгосп підприємствам різних форм власності, що не сприяє ні збереженню навколишнього середовища, ні підвищенню ефективності земельних угідь. На нашу думку, відповідним державним органам треба вирішити цілий ряд проблем з метою раціоналізації земельних відносин на різних ієрархічних рівнях господарювання.

Першою і, на наш погляд, однією з головних є проблема визначення видів й обсягів заходів щодо захисту територіальної цілісності, збереження й поліпшення якісних характеристик землі й охорони навколишнього середовища, забезпечення прав землевласників і землекористувачів. Для вирішення цієї проблеми необхідно чітко визначитися: що треба робити із землею, хто повинен це робити, скільки на це треба коштів і як їх використати. Вирішення цих та інших питань перебуває в компетенції наукових установ і державних органів.

Ключовим питанням на пряму вдосконалення земельних відносин є раціоналізація економічних регуляторів земельних відносин у цій площині, головними з яких є ставки земельного податку й орендної плати, порядок їх установлення й застосування, що регулюється відносинами суб'єктів й об'єктів власності.

Регулювати відносини власності в аграрній сфері необхідно для того, щоб створити передумови розумного використання основного ресурсу суспільства – земель сільськогосподарського призначення для виробництва продукції сільського господарства в інтересах суспільства. Необхідно, щоб земля не виснажувалася, зберігалася екологічна рівновага. Строки повноважень власника землі теоретично безмежні, крім того, потенціал землі може мати тенденцію до підвищення.

Необхідним є й об'єктивний механізм земельних відносин, що встановлює правила поведінки із землею, на землі й з приводу землі. Якщо стан справ у цій сфері є незадовільним, то причини треба, насамперед, шукати у сформованих на практиці земельних відносинах, у

механізмі прав і відповідальності щодо володіння, використання й розпорядження землею, у методах реалізації цього механізму. Значення землі не повинне бути зведене до рівня звичайного рядового товарного ресурсу. Земельна власність незалежно від її форми (приватна, державна, комунальна), певною мірою, є загальнонародним надбанням. Вона більше, ніж будь-який об'єкт власності, співпричетна до інтересів інших територіальних утворень, землекористувачів, орендарів. Тому земельні відносини вимагають особливого регулювання. З огляду на інтереси власників, користувачів власності, найманих робітників і суспільства в цілому можна виділити такі методи регулювання відносин власності: правові, адміністративні й економічні.

Під час удосконалення правових методів необхідно створювати передумови для задоволення розумних особистих інтересів усіх учасників виробничого процесу: власників, керівників підприємств, орендарів, інших користувачів, націливши їх на організацію видів діяльності, корисних суспільству, що не порушують екологічної рівноваги.

У законодавчій базі права й обов'язки кожного громадянина, групи громадян, юридичних осіб повинні перебувати в певній гармонії, взаємозв'язку. З одержанням більших прав зростають й обов'язки.

Для успішного здійснення діяльності підприємства, регулювання відносин власності дуже важливо, щоб законодавчі акти, за допомогою яких держава здійснює правове регулювання, мали довгостроковий характер, а методи цього регулювання були тривалої дії. Наприклад, для підприємств важливо знати не тільки рівень тих або інших податків, ставок відсотків за кредити тощо, але й терміни дії цих економічних нормативів. За постійних і непередбачених змін законодавчих актів і встановлених ними економічних нормативів складно прогнозувати перспективи розвитку, визначати суми коштів, які можна направляти на розширення виробництва або у фонд споживання.

Адміністративне регулювання відносин власності в більшості випадків спрямоване на здійснення контролю за дотриманням правових норм й економічного механізму відносин власності, а також на застосування санкцій до підприємств, фізичних осіб, що порушують їх. Масштаби його використання більшою мірою пов'язані з реальною ситуацією. До методів адміністративного регулювання відносин власності можна віднести прийняття керівниками підприємств рішень із продажу тих або інших основних засобів виробництва, передачі їх в оренду, списання непридатних для використання тощо.

Економічне регулювання реалізується через механізм визначення й сплати земельного податку, орендної плати, інших платежів, виплати дивідендів, а також шляхом використання системи матеріальних санкцій за порушення діючих правових положень власності.

До системи економічного регулювання земельних відносин і землекористування треба віднести не тільки заохочувальні й штрафні санкції

до юридичних і фізичних осіб за певний рівень використання земель, але й інші елементи та складові частини загальної системи економічного стимулювання товаровиробників, підприємств, усіх суб'єктів господарювання, а саме: оплату праці, ціноутворення, оподаткування, кредитування тощо. На кожному сільськогосподарському підприємстві оплата праці повинна бути пов'язана не тільки з досягнутими результатами, розміром валового доходу, трудовим внеском кожного працівника, але й із забезпеченням раціонального використання земельних ресурсів. Можна систематично одержувати високі результати, але не берегти землю, використовувати її безгосподарно, знижуючи родючість окремих ділянок. У таких випадках оплата праці повинна бути зменшена [7].

Економічний механізм регулювання земельних відносин повинен відповідати таким вимогам: забезпечення однакових стартових можливостей щодо здійснення виробничого процесу для всіх суб'єктів земельних відносин; використання земельної ренти як основи для формування системи економічних регуляторів, взаємодія ренти з іншими економічними важелями (цінами, позичковим відсотком, прибутковим податком тощо); урахування інтересів і рівноправність різних соціальних груп населення в реалізації прав земельної власності й різних форм землекористування; стимулювання раціонального розміщення й спеціалізації сільськогосподарського виробництва; посилення екологічного захисту земельних угідь.

Економічні методи регулювання земельних відносин виявляються головним чином через систему земельного податку, оренду й ціну землі. Головною метою введення єдиного земельного податку для сільських товаровиробників є створення сприятливих організаційно-економічних умов для збільшення фактичного надходження коштів у бюджети всіх рівнів і державні соціальні позабюджетні фонди за стимулювання зростання ефективності використання землі. Як основні функції земельного податку законодавство визначило стимулювання раціонального використання земель, вирівнювання умов господарювання на землях різної якості й місця розташування, акумуляцію коштів на фінансування землеохоронних заходів.

Загальнонаціональне значення сільськогосподарських угідь змушує оцінювати систему оподаткування цієї частини земельних ресурсів з обліком: стимулюючого впливу податку на підвищення ефективності використання сільськогосподарських угідь, маючи на увазі не тільки їх високу віддачу, але й відновлення, збереження й підвищення ґрунтової родючості; максимізації збирання податку – основного джерела коштів для фінансування охоронних заходів на землях сільськогосподарського призначення; відтворювальних можливостей і потреб платників земельного податку.

Додатково до перерахованого земельне оподаткування повинне відповідати загальноприйнятим вимогам, пропонованим до процедур вилучення частини доходів суб'єктів господарювання для формування централізованих фондів, а саме: бути соціально справедливим,

заздалегідь відомим, доступним для розуміння, простим у розрахунку, економічним за механізмами його збору [5].

Визначення величини земельного податку є одним зі складних економічних завдань. Платність землеволодіння й землекористування незалежно від прийнятих у країнах світу форм власності – принцип загальний. Основним інструментом його реалізації є саме земельний податок як форма вилучення диференціальної ренти за родючістю й місцем розташування.

З досвіду багатьох держав встановлено, що податки не повинні стягуватися з того, що люди виробляють: ні безпосередньо – через їх працю, ні опосередковано – через капітал. На основі вивчення форм земельного податку, що застосовуються в розвинених країнах, і практики земельного оподаткування в Україні ми дійшли висновку, що з метою посилення його впливу на ефективність використання землі в сільському господарстві необхідно:

- сформувати систему оподаткування, здатну виконувати як фіскальну функцію – наповнення бюджету відповідних рівнів, так і стимулюючу – забезпечення зацікавленості власників землі, землевласників і землекористувачів у високоєфективному використанні землі за її цільовим призначенням;

- забезпечити реальну можливість усім учасникам земельного оподаткування (орендних відносин для державних підприємств) за раціонального використання землі здійснювати сплату всієї нарахованої суми податку на землю або орендну плату за рахунок доходів, отриманих від фінансово-господарської діяльності;

- установити розмір земельного податку й орендної плати з урахуванням якості земельних угідь та їх місця розташування;

- застосувати науково-обґрунтовані базові показники й критерії для визначення ставок земельного податку й орендної плати за землю;

- забезпечити розподіл сум земельного податку й орендної плати відповідно до делегованих функцій щодо охорони землі, забезпечення прав власників землі, землевласників і землекористувачів,

Як показали результати досліджень, система земельного оподаткування, що застосовується, не відповідає новим економічним реаліям. Можливості вилучення земельної ренти різко звужуються всередині регіонів, оскільки вони перестають бути монополістами – власниками землі. Нові ж власники землі найчастіше частину земель передають у колективну власність реформованих сільськогосподарських підприємств, які й сплачують земельний податок й орендну плату.

У результаті втрачається юридична й економічна основа вилучення земельної ренти в більшості її власників – індивідуальних власників землі, що одержали на неї юридичне право. Власники землі обмежуються не тільки в правах власності на землю, але й у правах розпорядження продукцією, отриманою внаслідок використання земельної власності.

Не випадково земельний податок слабо впливає на рівень і характер використання землі, не спонукає до застосування найбільш ефективних методів землеробства. Диференціація земельного податку не повною мірою відображає розходження в родючості землі, витратах сільгосптоваровиробників, що обумовлені розходженнями їх взаємодії з ринковою інфраструктурою, яка формується. Здійснення модернізації земельних відносин, відповідно до зазначених основних напрямів й уточнених методичних основ, дозволить підсилити вплив земельних відносин, які функціонують, на позитивний розвиток сільського господарства й підвищення його ефективності.

Із усього різноманіття завдань другого етапу на перший план висувається завдання переходу до економічних методів регулювання земельних відносин, здатних реалізувати принцип економічної зацікавленості й відповідальності землевласників і землекористувачів за раціональне використання земель та їх якісний стан. Першоосновою цього регулювання є платність землекористування й ринкові механізми вторинного перерозподілу земель.

Таким чином, основними напрямками вдосконалення механізмів державного управління розвитком земельних відносин в Україні повинні бути: стимулювання цільового й високоефективного використання сільськогосподарських угідь, упровадження нових технологій, залучення інвестицій в аграрний сектор; захист інтересів учасників земельних відносин на рівноправній основі; більш досвідчений облік якості землі, кон'юнктури ринку під час встановлення земельних відносин; удосконалення інформаційного забезпечення щодо кількісного та якісного стану земельних ділянок, їх власників та землекористувачів; забезпечення збалансованого раціонального землекористування; підвищення дієвості механізмів захисту прав власників під час оренди та продажу земель; встановлення матеріальної відповідальності за стан і збереження використовуваних земель і досягнення консолідації інтересів власників землі, землевласників і землекористувачів.

Список використаних джерел

1. **Буздалов И. Н.** Теория аграрных отношений: современные представления / И. Н. Буздалов // АПК : экономика, управление. – 2000. – № 6. – С. 3 – 13.
2. **Гриценко Г.** Управление земельными отношениями на муниципальном уровне / Г. Гриценко // Международ. с.-х. журн. – 2007. – № 4. – С. 53 – 54.
3. **Латинін М. А.** Організаційно-правове забезпечення державного регулювання земельних відносин в аграрному секторі економіки України / М. А. Латинін, А. С. Чернягін // Державне будівництво : електрон. наук. фах. журн. – 2007. – № 2. Режим доступу : kbuara.kharkov.ua/e-book/n_2_2007/doc/2/07.pdf.
4. **Латинін М. А.** Шляхи удосконалення системи державного управління земельними відносинами в Україні / М. А. Латинін, Г. І. Шарий // Публічне управління: теорія та практика : зб. наук. пр. Асоціації докторів наук з держ. упр. – Х. : ДокНаукДержУпр, 2010. – № 2. – С. 97 – 104.

5. **Панкова К.** О налоге на сельхозугодья / К. Панкова // АПК – экономика, управление. – 2000. – № 11. – С. 44 – 50.

6. **Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2012 році** : щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К. : НІСД, 2012. – 256 с.

7. **Шпикуляк О. Г.** Проблема розвитку та регулювання аграрного ринку / О. Г. Шпикуляк // Економіка АПК. – 2009. – № 7. – С. 120 – 123.

Надійшла до редколегії 05.09.12

УДК 331.556.46

Дмитро СТАНКОВ

Донецький державний університет управління

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ МІГРАЦІЄЮ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Розглядаються тенденції міжнародної міграції в умовах глобалізації, визначаються механізми державного управління міграцією, особливості та перспективи розвитку процесів міжнародної кооперації та співробітництва в досліджуваній сфері.

Ключові слова: міграція, міжнародне співробітництво, державне регулювання, партнерство, розвиток.

Дмитрий Станков. Механизмы государственного управления миграцией в условиях глобализации

Рассматриваются тенденции международной миграции в условиях глобализации, определяются механизмы государственного управления миграцией, особенности и перспективы развития процессов международной кооперации и сотрудничества в исследуемой сфере.

Ключевые слова: миграция, международное сотрудничество, государственное регулирование, партнёрство, развитие.

Dmytro Stankov. Mechanisms of state management of migration in conditions of globalization

The tendencies of international migration in conditions globalization are considered, peculiarities and prospects the development of processes of international co-operation and collaboration in the probed sphere are determined.

Key words: migration, international co-operation, government control, partnership, development.

Міграції існували впродовж усієї історії розвитку людства: люди завжди залишали свої домівки примусово або добровільно, переселяючись на нові місця всередині країни або за її межами. При цьому в будь-яку епоху існували значні міграційні потоки, які впливали на розвиток окремих країн та регіонів світу. Власне кажучи, саме з розвитком міжнародної міграції населення і зароджується процес глобалізації, який